

# ÅRSSKRIFT

2006



NØRREBRO  
LOKALHISTORISKE  
FORENING OG ARKIV

**Udgivet af:**  
**NØRREBRO LOKALHISTORISKE**  
**FORENING OG ARKIV**

Nr. 20, februar 2007  
ISSN: 1902-0422

**Redaktion:**  
Foreningens bestyrelse.

**Adresse:**  
Biblioteket Blågården,  
Blågårds Plads 5,  
2200 København N.

**Telefon:**  
35 37 82 00

**Foreningens bestyrelse:**  
*Formand:*  
Karsten Skytte Jensen  
35 83 82 27

*Næstformand/sekretær:*  
Pernille Grouleff Poulsen  
50 56 46 02

*Kasserer:*  
Ingrid Bøvith  
35 83 82 27

*Bestyrelsesmedlem:*  
John Dickov  
40 83 71 08

Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv kan træffes den første lørdag i måneden på Biblioteket Blågården mellem kl. 11-13, eller efter aftale, undtagen i juli og august måned, hvor vi holder sommerferie.

**Nye åbningstider for arkivet:**  
**Fra 1. september 2007 træffes vi på Biblioteket Blågården den første mandag i måneden mellem kl. 17-19.**

I øvrigt kan man henvende sig i bibliotekets åbningstider:

Mandag-torsdag kl. 10-19  
Fredag kl. 13-17  
Lørdag 1.4-30.9 kl. 10-14  
Lørdag 1.10-31.3 kl. 11-15

**E-mail:**  
info@noerrebrolokalhistorie.dk

**Hjemmeside:**  
www.noerrebrolokalhistorie.dk

**Forsidefoto:** Nørrebrogade ved Blågårds-gade omkring 1950. Til venstre ses den tidligere stiftelse "Alderstrøst", opført af Håndværkerforeningen i 1862-79.

# Årsberetning 2006

*Af Karsten Skytte Jensen*

## **Foreningen/bestyrelsen**

På generalforsamlingen den 29. marts var Søren Federspiel, Pernille Grouleff Poulsen og Karsten Skytte Jensen på valg til bestyrelsen. Søren Federspiel havde meddelt at han ikke ønskede genvalg. Også her skal lyde en tak til Søren for det store arbejde han har lagt i bestyrelsen, dels som formand gennem mange år og i de senere år som næstformand. Pernille og Karsten blev genvalgt for en to-årig periode.

Vores revisor Else Roos genvalgtes også. Det samme gælder revisorsuppleanten Lis Melander.

Bestyrelsens arbejde har først og fremmest været koncentreret om aktiviteter og arrangementer. Der er i årets løb afholdt i alt 7 bestyrelsesmøder.

Medlemstallet viser en svagt stigen-  
de tendens. Pr. 1. januar 2007 havde foreningen 130 medlemmer heraf 16 forenings- og virksomhedsmedlemmer. De fleste nye medlemmer har vi fået via hjemmesiden.

## **Arrangementer og aktiviteter**

Den 10. juni havde vi en byvandring i Mimersgadekvarteret arrangeret i samarbejde med Områdefornyelsen og Ser-

vicebutikken i Bragesgade. Omkring 16 personer var mødt op i strålende solskinsvejr, og de fik en vellykket rundvisning. Deltagerne hørte om bl.a. Nørrebrohal-  
len, de fine gamle håndværkerstiftelser, Holger Petersens Fabrik, Banannaparken og Baldersgården. Vi var så heldige også at komme ind i Kingoskirken, hvor vi så det interessante alterbillede. Karsten Skytte Jensen var guide på turen. Den 29. oktober gentog vi denne byvandring for vores medlemmer.

Den 2. og 3. september deltog vi traditionen tro i de Kulturelle Markedsdage i Nørrebroparken. Der var stor interesse for vores udstilling med billeder fra det forsvundne Nørrebro og salget af bøger, postkort og plakater gik godt. Kaffe og småkager var venligst sponsoreret af Irma på Tagensvej.

Den 7. september holdt lokalhistorikeren Christian Kirkeby et foredrag om Nørrebro-malerne Folmer Bendtsen og Victor Brockdorff i Lygten Stationsbygning. For arrangementet stod Lokalhistorisk Selskab for Bispebjerg, Brønshøj og Husum, Kvarterløft Nord Vest, Kultur 2400 og vores forening.

Den 23. september deltog Pernille og Karsten i en workshop arrangeret af

Maltex Gruppen, der har stået for udarbejdelsen af databasen. Deltagerne fik her en gennemgang af programmet og mulighed for opdatering og rettelser. Efter at nogle tekniske problemer er blevet løst, er vi begyndt på indtastningen af data om vores mange billeder.

I det forløbne år har vi fortsat leveret billeder til den lokalhistoriske serie i Lokalavisen for Nørrebro og Nord-Vest. Billedet nedenfor var ét af dem vi havde valgt at bringe.

Serie 2 af vores ”gamle” postkort var ved at være udsolgt, og vi besluttede derfor at genoptrykke denne serie sammen med en helt ny serie 3. Alle kortene sælges ved vores arrangementer og på Biblioteket Blågården. Prisen er 50,- kr. for en serie med 10 kort. Desuden har vi planer om at genoptrykke plakaten med ”sporvognen i Rantzausgade”. Denne plakat har været en af vores mest populære, og er nu tæt på at være udsolgt.



*Skolehaverne ved Sjællandsgades Skole blev anlagt i 1910. På billedet ses børnene i gang med at ordne deres haver under opsyn af en lærer. I baggrunden ses gårdsiden af husene i Frederik den 7.'s Gade. Skolehaver havde dengang en stor betydning. Storbybørnene fik mulighed for at opleve glæden ved selv at dyrke deres egne grøntsager; og afgrøderne var et kærkomment tilskud til de ofte fattige familiers husholdning. Foto ca. 1910.*

# Uranienborg - et forstadshus

*På Nørrebrogade 168 ligger en fantastisk ejendom, kaldet Uranienborg, med en meget rigt udsmykket facade. Huset skiller sig ud fra de andre mere anonyme huse på denne strækning af Nørrebrogade, og det er da heller ikke hvem som helst, der har tegnet det, nemlig Paladshotellets berømte arkitekt, Anton Sophus Rosen (1859-1928).*

*Vi bringer i det følgende lidt om denne bygnings historie. Det er overvejende hentet fra et festskrift, der blev udgivet i anledning af 75-året for opførelsen af ejendommen i 1977. Forfattet og redigeret af den daværende bestyrelse for samme ejendom:*

*Hugo Hansen, Bent Henriksen og Svend Jørgensen.*

Beskrivelsen starter med følgende stemningsbillede:

De første slørede aprilmorgen-solstråler afspejlede sig fra 2. sals vinduerne i det høje genbohus, trippede nervøst skråt over Nørrebrogades rimvåde brosten og lejrede sig befriet på de blanke skorper af franskbrødene i vinduet hos bager S.F. Jensen på hjørnet af Gormsgade.

Bag døren til butikken stod bagerjomfru Karen og glandede hen ad de hundrede meter, men kunne se af Stefansgade. De tidlige, morgenduelige kunder havde allerede aflagt deres daglige morgenvisit i butikken, så jomfru Karens ansigt havde antaget dagens første hektiske rødmen. Kun spidsen af næsen, som hun trykkede flad mod ruden, var lidt lysere.

”Stine, Stine!” råbte hun med et sæt ud i bageriet. Til syne i butikkens bagdør tonede en bred, sat kone frem.

”Stine, har du set, hvem der kommer derhenne i gaden så tidligt på dagen?

Tager jeg ikke fejl, så er det selveste Mester Dahl!” ”Joh, det har da vist sin rigtighed,” mente Stine.

Karen var jo altid så diskussionslysten, så selv om den udpegede mandsperson på Stefansgades smalle fortov fortøiede sig lidt i morgenskyggen, var det nok nemmest at give Karen ret.

Det havde hun faktisk også – denne gang. Det var nemlig selveste snedkermester Christian Dahl, der i den tidlige morgenstund i diplomat og bowler, og for en sikkerheds skyld med paraplyen over armen, adstadigt rundede hjørnet over for udgravningerne og fundamenterne til den nye kirke og med lidt fastere skridt tog retning hen mod Runddelen.

Over for slagter Zøllners butik skråede han over gaden bag bødkerens karl med trækvognen og gjorde holdt på hjørnet af Allersgade. Han rankede sig, sugede dybt af den friske morgenluft, rettede lidt på bowleren og gik de sidste skridt hen til tomtten, hvor et sjak jordarbejdere allerede et par timer havde været i gang.



*Nørrebrogade med hjørnet af Gormsgade til venstre. I baggrunden ses Uranienborgs iøjnefaldende reklamegavl. (Foto 22. maj 1934, Københavns Bymuseum).*

Det var en tilfreds Dahl, der stod og betragtede mændene. Fra fruens dejlige morgenbord med duftende kaffe og varmt morgenbrød hjemme på Åboulevarden havde snedkermesteren denne årle, friske april morgen 1901 bevæget sig herhen på Nørrebrogade for ved selvsyn at overvåge, at alt gik rigtigt for sig. I dag skulle nemlig det første spadestik tages til Uranienborg.

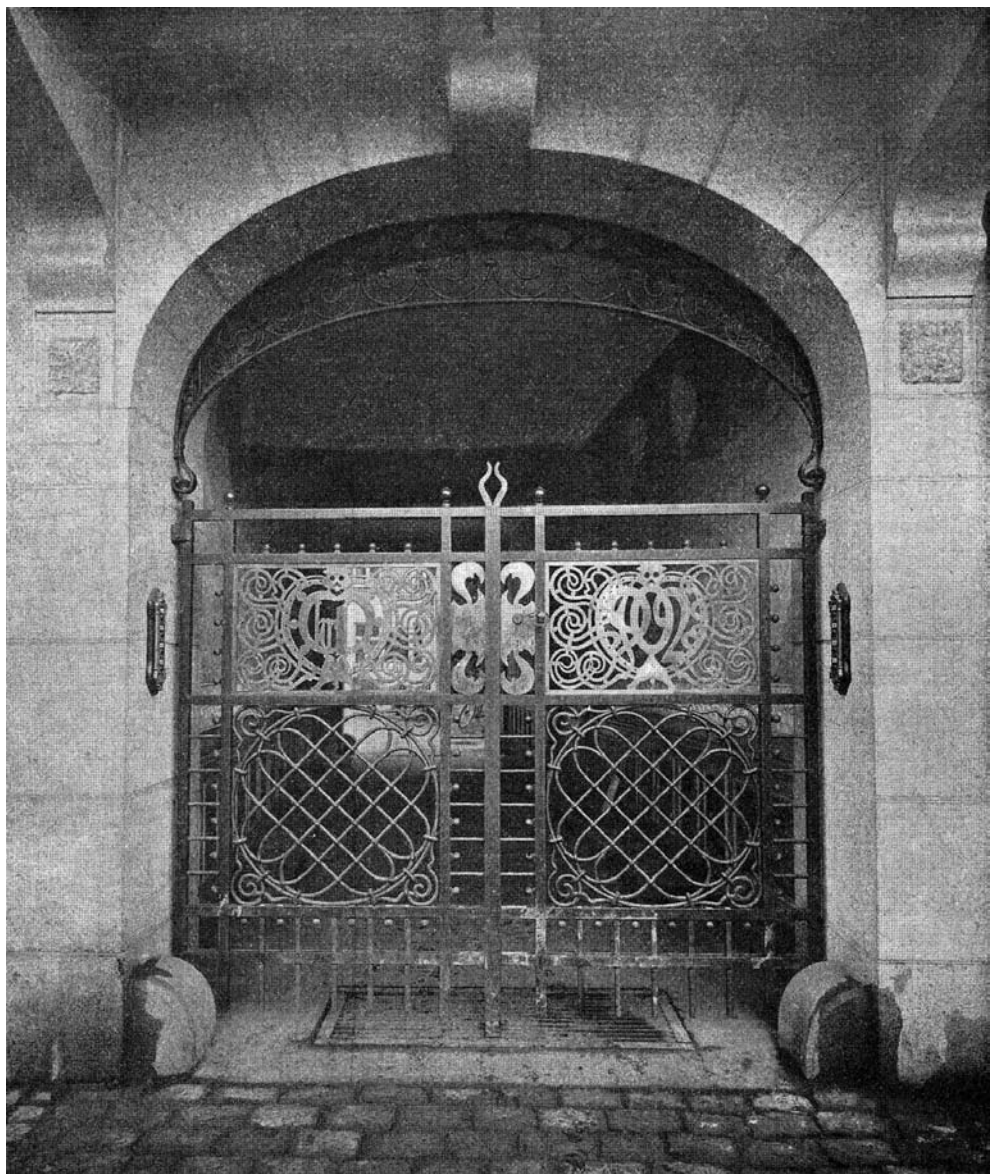
Med denne lille morgenstemning på Nørrebrogade til indledning har vi ladet fantasien råde i et forsøg på at forestille os, hvordan forholdene var, da byggeriet

påbegyndtes. Det er desværre meget få oplysninger, vi har været i stand til at indhente om ejendommens tilblivelse og skæbne op gennem tiden. Men de få oplysninger, vi har kunnet opdrive, indleder vi her med følgende noget nøgterne rapport fra ejendommens arkitekt Anton Rosen, bragt i "Architekten", den 2. januar 1903:

Langt ude på Nørrebrogade – Nr. 168 – er i Løbet af sidste Aar opført den i hosstaaende Afbildninger fremstillede Beboelsesbygning. Bygningen er opført som almindeligt Lejehus af den i Efter-



*Ejendommens facade fotograferet 1902. Altanerne er prydet med relieffer af stjernetegnene, som røber, at huset er opkaldt efter enten astronomiens muse, Urania, eller Tycho Brahes observatorium, Uranienborg, opført på øen Hven af H. Steenwinckel den Ældre 1576-80.  
(Foto efter gengivelse i Architekten 1903).*



*Den oprindelige og endnu eksisterende smedejernsport ud mod Nørrebrogade. Dette meget smukke arbejde blev udført af smedemester Brun. I lågens gitterværk ses bygherrens navnetræk til venstre samt byggeåret 1902 til højre. Bemærk endvidere ringeanlægget på murværket i siderne. (Foto efter gengivelse i Architekten 1903).*



aaret pludseligt afdøde Snedkermester Chr. Dahl, som i Aarenes Løb havde udfoldet en betydelig Virksomhed ved Opførelsen af hen ved halv Hundrede Ejendomme i København og paa Frederiksberg.

Hr. Dahl assisteredes i de senere Aar af sine dygtige Sønner, der saaledes ved denne Bygning har udført saave Tømrer- som Snedkerarbejdet. Til selve Bygningen har jeg intet videre at bemærke udover, hvad men kan se på Illustrationerne.

Stueetagen er opført af Granit – Baand og Kvaderhjørner af Ølandssten, Balkonpartiet er støbt af Klingsey & Levin, de herpaa værende Himmeltegn er modellerede af Billehugger Basse. Jernporten er udført af Smedemester Brun. Af andre Haandværkere har ved Bygningens Opførelse medvirket: Murermester Kjærgaard, Malermester Rosenkilde og som nævnt den afdøde Ejers Søn Tømrermester Johannes Dahl samt Snedkerfirmaet Dall & Holm. Stenhuggerarbejdet er præsteret af C. Wienbergs Stenhuggerier.

### Arkitekten

Anton Rosen var ifølge Broby-Johansen vor eneste virkelige jugendstil-arkitekt. Paladshotellet på Rådhuspladsen (1910) er hans hovedværk, men også Metropolbygningen på Frederiksborggade 16 (1907) og Løvenborg (1907) på Vesterbrogade 34, er gode eksempler på hans bygningskunst. Rosen holdt af ornamenter og stod langt fra den tidlige funktionalismes puritanisme, men han

var med til at forberede et skifte i vor arkitektur, hvilket især ses i hans udstillingsbygninger. Højdepunktet var Landsudstillingen i Århus i 1909, hvor han viste sit greb om helheden, sin sikre konstruktive sans og en fin fornemmelse for dekoration og konstruktiv anvendelse af byggematerialer. Han var i en årrække medlem af Architektforeningens bedømmelsesudvalg, samme forening, som i sine meddelelser kalder Uranienborg et "Forstadshus – langt ude paa Nørrebrogade". Man ligesom aner en lidt nedladende tone i udtryksformen, der nok huede samtidens syn på jugendstilen mere, end den huede bygherren, snedkermester Christian Dahl.



*Uranienborg. (Tegning af Eiler Krag i R. Broby-Johansen: Gennem det ny København, 1959).*

Men vor gamle ven, Chr. Dahl, blev da også forskånet for at se disse bemærkninger om hans ejendom på tryk, idet han ganske pludselig afgik ved døden den 11. oktober 1902.

Byggeattesten på ejendommen, forelå først 31. oktober 1902, så den nåede han heller ikke at få at se. Den første lejekontrakt nåede han dog selv at skrive, allerede 10. maj 1902, og ejendommens første lejer var dermed glarmester Oscar Larsen.

Snedkermester Dahl boede ikke selv i ejendommen, men som andetsteds nævnt på Åboulevarden og nærmere betegnet i nr. 31. Hans enke solgte Uranienborg til overingeniør C. Hentzen, men hvornår det skete, kan vi desværre ikke opspore. Hentzens navn optræder første gang på den del af arenaen, der har været tilgæn-

gelig for os, i 1918, nemlig på Oscar Larsens lejekontrakt, hvor de to parter aftaler en lejeforhøjelse. Når vi ikke kender overdragelsesåret, skyldes det jo, at skødet, hvis det eksisterer endnu, beror i køberens varetægt.

Uranienborg kom trods alt ikke til at skifte ejer ret mange gange, i hvert fald ikke i sammenligning med så mange andre ejendomme i København fra den tid. Vi skal helt frem til 1965, før navnet Hentzen forsvinder fra lejekontrakterne. Det er året, hvor lejerne slår sig sammen i en andelsboligforening og erhverver ejendommen for 816.000 kr.

For nogle år siden blev ejendommens facade renoveret og butikkernes skiltning ført tilbage til det oprindelige, så Uranienborg står i dag lige så flot som ved indvielsen i 1902.

Send en hilsen fra Nørrebro  
**Postkort fra ca. 1900-30**

pris: 50,- kr. for 10 stk.

fås på Biblioteket Blågården og  
ved henvendelse til Foreningen.

# Gensyn med barndommens kvarter

*Af Willy Kok*

## En nostalgisk cykeltur

Forleden søndag - pinsedag - gjorde jeg den kraftpræstation at cykle hele vejen fra Allerød og ind til København. Jeg futede rundt i de små gader - næsten på må og få - på kryds og på tværs - og således besøgte jeg både Nørrebro og Vesterbro. Jeg har selvfølgelig gennem årene været i 'vores kvarter' flere gange, mens jeg har boet her i Allerød, men det er blot blevet til mindre, sporadiske besøg.

Denne gang gav jeg mig rigtig god tid. Jeg cyklede ned ad Blågårdsgade, og skønt det som sagt var en stille pinsesøndag, så er den før så navnkundige gade et farverigt eldorado af mange folkeslag. I ungdomstiden stod den for mig som en hovedgade - om end den ikke tilhørte de fineste - nu forekommer den smal og snæver.

Man kan slet ikke forestille sig, at der engang har kørt skramlende sporvogne gennem gaden - med øredøvende hvin i svingene. Det var linie 3, der kørte på denne rute - fra Nordre Frihavsgade til Enghavevej. Adskillige af hovedvognene bar præg af en tidligere, glørværdig fortid som 2-etages vogne. Dengang havde man kappet 'overetagen' af, men sporvognen beholdt dog stadig mindet om den arisokratiske, originale storhedsperiode.

## Skolen

Jeg var også inde på vor gamle skole, Hellig Kors. Mange af de gamle bygninger er forsvundet. Til gengæld er der er bygget en hel del nye til. Kun selve hovedbygningen står som et genkendeligt element fra min tid i 30'erne og 40'erne. Desværre var hoveddøren låst - den dør, vi i en halv snes år har vandret ind og ud ad - i tomandsgeledder. Men jeg går ud fra, at den monumentale hovedtrappe - som det føltes den gang - er skrumpet gevaldigt ind i min bevidsthed.

Hovedbygningen ligner sig selv. Man genkender de mange indridsede navne i de røde sten. Og vinduerne ned til skolebetjenten, mavekigger Olsens, kælderbolig. Han kiggede altid undseeligt ned på sin bug, når han var på inspektion. En af hans opgaver var at skrubbe os på ryggen med kradsende træuld, når vi var i bad i kælderen.

Mon de gamle lærere og lærerinder har sat varige spor på gangene og klasselokalerne derinde?

## Lærerne

I mine tanker dukkede de i hvert fald op og hilste.

Der var Thorborg, vor klasselærerinde - Lagerquist, der stod for geografien



*Hellig Kors skole set fra "pigesiden" med Hellig Kors kirke i baggrunden. Skolen havde dengang barakbygninger for sløjd og pige-gymnastik. Skolegårdene for piger og drenge var adskilt med et plankeværk. Midt i hver skolegård voksede et stort kastanietræ. (Foto ca. 1950).*

- Christiansen, den noget koleriske regnelærer, der kunne trække en elev op ved håret og nå at give tre lussinger, inden eleven igen faldt ned på bænken - Svend Jensen, engelsklæreren, der måtte stå op på podiet for at give tungnemme elever et spansk rørsrag bagi - Knud Larsen, den unge, vellidte tysklærer, som på grund af sit illegale arbejde blev skudt af tyskerne - og der var Sverrild - historielæreren, der forstod at sætte de aktuelle historiske kendsgerninger i perspektiv.

Det var blot et udsnit af dem, som vi kom mest i berøring med. Nævnes bør måske også 'mandedamen' - der gik med hvid skjorte og slips - måske efter nutidige forhold lidt lesbisk - og inspektøren Mathiasen. Aldrig skal jeg glemme hans foredrag i en kollektiv svedetime. Det drejede sig om, at der eksisterede andre talsystemer end vort gængse 10-talssystem - f.eks. 12-talssystemet og - meget forudseende set - 2-talssystemet. Denne kreative, kollektive 'afstraffelsestime'

gjorde det lettere at kapere det binære talsystem adskillige år efter.

I parentes bemærket skal det lige nævnes at min far i alle årene var formand for forældrerådet. Det gav sønnerne en ekstra anledning til at være flittige og påpasselige både med indsats og opførsel. Vi ønskede jo ikke at figurere med navns nævnelse på de månedlige rådsmøder.

Ved et skolebal, der blev afholdt i det nærliggende afholdshjem, skrev jeg en vise om nogle af lærerne - og jeg sang den selv solo. Meget modigt!

### **Skolegården**

Skolegården er nu kun en cementørken. Hvor er det skærmende plankeværk, der skilte fårene fra bukkene, blevet af? Det var i hine tider forbundet med de allerstrengeste straffe, dersom man så meget som kastede et blik ind gennem et knasthul til pigegården. På drengesiden var man så dejligt fri for indblanding af kvindelig art. Der kunne man sidde på asfalten og spille terre. Men drengene kunne også kaste sig ud i mere drabelige lege - der kunne spænde lige fra 'buksevand' til regulære kamphandlinger.

Det grønne miljø var der i hine tider også sørget for. Det pragtfulde kastanjetræ, som markerede gårdpladsens midtpunkt, og var omkranset af en cirkulær bænk. Nu er også det væk. Borte er også sløjdbarakken og de hyggelige - men uhumske - retirader. Jeg erindrer ikke, at jeg nogen sinde har benyttet dem.

På pigesiden dannede et lignende kastanjetræ også gårdens midte. Herom van-

drede pigerne arm i arm rundt i fortrolig samtale, hvis ikke de hinkede i hinkerude eller udvekslede nipsenåle.

### **Gymnastikken**

Den gamle gymnastiksal, hvor Malmfred hersede med os, er også bukket under for moderniseringen. Der trak vi troligt gang på gang den store svaber over gulvet for at udslette sporene efter hans hyppige harken. Malmfred var tidligere underofficer i hæren, hvilket hans knæbenklæder og ridestøvler stadig bar præg af. Nu hersede han kun med gymnastiske øvelser for elever - men på samme militære facon.

En anden lærer som havde en militær fortid, var Jessen. Han havde været officer. Nu underviste han navnlig i fysik og sløjd. Sløjdlokalet var beliggende i en baraklignende bygning bag gymnastiksalen.

Meget ofte var Jessen gårdvagt - og man kan endnu erindre ham stå dér på trappepetrinen ind til gymnastiksalen og skue ud over hoben, mens han på militær vis vippede på fødderne for ikke at falde besvimet om.

### **Svømning**

Om sommeren blev gymnastiktimerne henlagt til badeanstalten ved Langebro. Så kørte hele klassen med linie 13 - som sporvejslinien hed - derud. Det var en flydende badeanstalt på pontoner og den vuggede i havnens vand. Den var på Amagersiden nabo til den interimistiske Langebro, som var forgænger til

den nuværende Langebro. Som nabo på den anden side af broen lå fregatten Jylland opankret. Skibet var dengang uden rigning, og i øvrigt overdækket. Det blev anvendt som overnatningssted for provinsbørns ophold i København.

I badeanstalten badede vi direkte i havnens vand, og det var ikke altid lige rent. Det kunne bære spor af glinsende olie fra skibene. Det tog man nu ikke så tungt dengang. Vandgangen var frivillig - såfremt temperaturen var under 15 grader. Men ellers var det tvunget. Malmfred lærte os svømningens hemmeligheder, ved at man gjorde de første tag i bøjle på en stang, som han styrede fra bred-

den. Han undlod ikke at komme med opildnende tilråb, som også her kunne være ledsaget af hans hyppige og ufrivillige harken.

Det var nu mange af os der fik taget såvel den lille - og også den store - frisvømmerprøve herude på Langebro.

### **Parken**

Heller ikke parken - Hans Tausensparken - ligner sig selv. Den flyder ud i ét med gaden og styres tilsyneladende ikke mere af handlekraftige parkbetjente, der håndfast nedkæmpede ethvert optræk til bøllestreger. Disse folk patrullerede uafsladeligt rundt i parken og sørgede for



*Struenseegade med de fire boligblokke. Byggeriet er opført af Københavns kommune i 1920'erne. Det var skelsættende i forhold til tidligere tiders tætte "baggårdsbyggeri". Alle lejligheder vender mod gaden, der er brede gader og fortove, som giver et lyst og luftigt miljø, og i tilslutning til byggeriet anlagdes Hans Tausensparken. (Foto ca. 1950).*

ro og orden. Ved aftenstid blev parken 'ringet ud' ved hjælp af den store malmklokke..

Om sommeren vandrede vi i gymnastiktimen i række og geled - med Malmfred i spidsen - for at spillede rund- og langbold på den store boldplads.

Ved vintertide blev boldpladsen omdannet til skøjtebane. Det var den gang, der var rigtige isvintre til. Der blev sat lysmaster op i den anledning. Så løb vi på skøjter - både dag og aften. Man var galant og spændte pigernes skøjter. Jeg spændte skøjterne for en pige, som hed Monna - og vips! - så var jeg forlovet.

Parken blev i sin tid anlagt som et inddraget stykke af Assistens kirkegård. Jeg erindrer, da man anlagde det flotte hjortespringvand. På et tidspunkt i min senere tid som lærling ønskede en lærekammerat og jeg at efterprøve vore nervesystemer. Turde vi gå en tur på kirkegården ved midnatstid? Forsøget faldt heldigt ud, skønt vi blev temmelig rystede ved at en due fløj forskræmt op. Den havde ellers indtil da siddet fredeligt på en gravsten.

### **Struenseegade**

Naturligvis besøgte jeg også barndommens gade. Den ligner sig selv - med brolægning, brede fortove og de fire husblokke - og med Hellig Kors skolen i den ene ende og Metropolitanskolen i den anden ende.

En væsentlig forskel fra den gang er de mange biler, der nu holder parkeret tæt på begge sider. I fordums tid var det hestevogne og trækvogne, der dominerede

gadebilledet. Hestene lagde deres 'pærer' på kørebanen, og snart derefter kom en skare gråspurve og kastede sig over herlighederne. Der kom mange hestevogne. De tre konkurrerende mejerier, Enigheden, Trifolium og Solbjerg, mødte hver dag op og flittige mælkedrenge bragte flaskerne til kundernes døre. Ofte havde alle tre selskaber kunder i samme opgang, men man kendte ikke til logistik og rationalisering dengang.

Ejendommen i Struenseegade blev opført af Københavns Kommune i 1920'erne. Arkitekten var Povl Baumann, der gjorde sig meget kendt for dette byggeri, som var en nyskabelse inden for datidens boligbyggeri. Det var et regelret byggeri med fire blokke, og det har siden hen dannet skole for meget tilsvarende boligbyggeri.

Opgangen nr. 27 var desværre aflåst, så det var ikke muligt at komme nærmere ind i barndommens land. Der var heller ikke adgang til gården, så jeg måtte cykle videre med uforrettet sag.

### **Epilog**

Det var oplevelser og erindringer fra det københavnske på en forårscykletur i 2004. Den satte mange tanker i gang om de svundne tider, som nu er blevet historie. Derfor har jeg forsøgt at nedskrive dem.

Som sagt: det er kun et udslag af nostalgi. Mon andre har nedskrevet vor tids erindringer fra kvarteret, Hellig Kors skolen eller tiden? Det er nok i vor alder, at de bliver interessante.

# Hvorfor hedder de sådan?

## Heinesgade

Mange af gaderne i kvarteret omkring Jægersborggade er opkaldt efter nordsjællandske lokaliteter. Én af undtagelserne er Heinesgade. Gaden er ikke, som man måske skulle tro, opkaldt efter den tyske digter Heinrich Heine, men efter en københavnsk overretssagfører, Nathan Heine, der levede fra 1835 til 1914. Han var som advokat knyttet til en lang række byggeforetagender i København og på Frederiksberg. I 1890'erne ledede han de fleste byggerier på den store grund som malermester P. D. Løv havde købt på den sydvestlige side af Nørrebrogade fra Nørrebros Runddel og udefter. Her anlagdes tre gader, der udstykkedes og blev bebygget. En af

disse gader er Heinesgade, der optræder første gang i vejviseren i 1904. Desuden fik det første hus, der opførtes i gaden, navnet "Heineshus". Som et kuriosum kan nævnes at Heinesgade som gadenavn først blev officielt godkendt af Københavns Borgerrepræsentation i 1967.

## Allersgade

Gaden blev navngivet 1860 efter brygger og brændevinsbrænder Christian Aller (1797-1852), der var grundejer på denne del af Nørrebro. Han boede her selv kun 1839-41, men efter hans død flyttede enken tilbage til ejendommen Allers Bro, som lå mellem Odinsgade og P.D. Løvs Allé ud til Jagtvej.



*Allersgade set mod Nørrebrogade ca. 1950.*



# Københavns biografer

*Af Hans-Christian Christiansen og Catrine Werchmeister.*

*148 sider, rigt illustreret i farve og sort/hvid, 228,- kr., Informations Forlag.*

*Københavns biografer* fortæller i tekst og billeder de københavnske biografers historie. Fra den første stumfilmsbiograf med klaverledsagelse, over de luksuøse biografpaladser i 1930'erne til de helt store biografer i 1960'erne med 70mm, store buede lærreder og 6-kanal stereo. Den senere udvikling med flersal-biografer og de alternative kunstbiografer beskrives også. Ja, selv én af de mere kuriøse som Skrot-In Bio i Nansensgade er omtalt.

*Københavns biografer* befinder sig i krydsfeltet mellem byhistorie, kulturhistorie, film og arkitektur. Bogens fokus er særligt de mange enstående biografbygningers arkitektoniske udformning og det markante præg, de har sat på gadebilledet - foruden biografernes interiør, der altid

har haft til formål at skabe den rette ramme om filmoplevelsen.

København har haft over hundrede biografer, så forfatterne har været tvunget til at vælge og måske især fravælge i udvalget af biografer. Det har betydet, at Odeon på Fælledvej kun er nævnt i en kort billedtekst. Ærgerligt nok, for den elegante premiere-biograf havde ellers nok været en omtale værd. Men det kan der måske rådes bod på i en 2. udgave.

Men ser man bort fra dette, er udvalget af biografer dækkende. Teksten er klar og sober og de mange gode illustrationer kalder de nostalgiske minder frem. Bogen er en guldgrube for alle med interesse for film, kulturhistorie og arkitektur.

*K.S.J.*

# Rids af Blågårdskirkens tilblivelseshistorie

*Af Svend Hovard*

*Da Blågårdskirken i 2001 havde 75 års jubilæum skrev daværende formand for menighedsrådet Svend Hovard om kirken.*

## Forhistorien

I 1898 fraflyttede Anker Heegaards jernstøberi sin fabrik, der lå afgrænset af Blågårdsgade, Bagergade, Todesgade og husrækken på Baggesensgades sydside. Fabrikken var startet 1828 på dengang næsten bar mark på Blågårdens jorde. Det hele lå den gang udenfor voldene og byggeriet krævede dispensation fra militæret, da bygningerne nemt skulle kunne nedrives i tilfælde af angreb på byen, men situationen var allerede da uholdbar. Der flyttede til stadighed folk fra land til by, og København måtte vokse i højden bag sine mure; men englændernes bombardement i 1807 havde tydeligt vist, at nye brandraketter havde gjort fæstningen forældet og dermed byggeforbudet overflødigt. Demarkationslinien faldt da også i 1856, men først i årene efter 1886 byggedes en ny fæstning: Vestencienten fra Hvidovre til Husum, forterne ved Lyngby, Charlottenlund og Kastrup og søforterne Middelgrunden og Flakfortet.

I årene efter 1850 skød bebyggelse op i brokvartererne i et gradvist accelererende byggeboom. Der var hurtige penge

i byggeri, der især i perioden 1870-90 antog karakter af spekulation i korridorlejligheder med meget lidt plads. De sanitære forhold var elendige, både fordi det skulle være billigt men også fordi kommunen ikke sørgede for tilstrækkelig kloakering (vandklosettet var opfundet, men man måtte klare sig med das i gården). Her kom 1. generations indvandrere fra landet for at få arbejde på byens fabrikker, bl.a. Anker Heegaards jernstøberi. Her havde man travlt med at lave gelændere, kakkelovne og komfurer til de mange nye huse. Industrialismen var på godt og ondt kommet til Nørrebro.

Nogle af indvandrerne fra landet var vant til at gå i kirke, og takket en stor frivillig indsats koordineret af pastor Frimodt var der i 1861 bygget den første kirke udenfor voldene, Skt. Johannes. Men den egentlige folkekirke var handlingslammet. Den havde indtil Grundloven i 1849 været den enevældige statskirke, og selvom en paragraf i den forudså en egentlig kirkeforfatning og dermed modernisering, skete det ikke (selvom paragraffen har overlevet samtlige grundlovsrevisioner, nu som § 66). Den unge folkekirke havde

ikke en ledelse, og har det i øvrigt stadig ikke her 150 år senere.

Kirken var også under et betydeligt ideologisk pres. Det var startet i oplysningstiden i 1700-tallet, hvor videnskaben gjorde store landvindinger, og man kunne tvivle på, om jorden virkeligt var skabt på 7 dage, og det var fortsat i 1800-tallet, hvor den historiske kildekritik viste, hvordan forskellige religioner lånte stof fra hinanden. I det kommunistiske manifest fra 1848 påviste Karl Marx, at religionen kunne have en undertrykkende rolle som et redskab for magthaverne. Der var et gevaldigt pres fra fritænkere, der mente tro var overtro, og socialister, der ville have paradys på jord og ikke vente på en himmelsk løn.

Men tryk avler modtryk. Kirken havde i 1700-tallet prøvet at koble sig på videnskaben, gennem et retning der kaldes rationalistisk. Men det blev blodløst. N.F.S. Grundtvig (1783-1872) tog et opgør, der krævede en fri statskirke med en fri menighed, frihed til f.eks. at vælge sin egen præst (en bestemmelse, der fortsat eksisterer med den lidt skæve betegnelse sognebåndsløsning, for det er en "præsteløsning"). Det skulle være levende ord og levende stene, og Grundtvig skrev som bekendt en mængde levende ord i salmer til menigheden. Fra anden kant gik Søren Kirkegaard (1813-1855) og krævede troens paradoks respekteret, men hans svært tilgængelige forfatterskab kunne ikke danne baggrund for en

"isme", hvad grundtvigianismen kunne. Der var også "vækkelse" på landet og i 1853 dannedes Den indre Mission, fra 1861 ledet af Vilhelm Beck (1829-1901). Her forkyndtes personlig omvendelse og et efterfølgende nyt liv, hvor man udførte fromhedens gerninger og tog afstand fra verdslige fornøjelser. De var målbevidste og godt organiserede og brugte stærke ord både om venner og fjender.

Rudolf Frimodt var således vækkel-sespræst, og uden hjælp udefra var Skt. Johannes ikke blevet bygget i 1861, selvom kommunen lånte dem 25.000 rigsdaler (50.000 kr.) rentefrit at betale tilbage over 25 år. Kirken fik som man havde gjort siden middelalderen tildelt et område, et sogn. Da bebyggelsen på Nørrebro tog til, kom mange mennesker til at tilhøre Skt. Johannes' sogn, så der blev tale om bunkebryllupper og massedåb, så en præst umuligt kunne få et personligt kendskab til menigheden.

Sognet måtte altså være mindre, kunne man enes om både blandt missionsfolk, grundtvigianere og langt op i det kirkelige system. Der opstod derefter flere græsrodsbevægelser til at få bygget flere kirker. En af foreningerne, "de unge pigers forening", dannet i 1886, gik i gang på Nørrebro og købte 1889 en bedesal fra en sekt i en baggård til Blågårdsgade og døbte den Bethlehemskirken. Bygningen eksisterer i bedste velgående og er efter saneringerne blevet noget mere synlig. Men det var ikke lykkedes den lille

forening at få det gennemført uden hjælp fra pastor Steen fra Johanneskirken. Der var plads til 300 godt stuvet og prisen var 22.000 kr. 12.maj 1889 indviedes den som en filialkirke af Skt. Johannes med Julius Ifversen som præst. Initiativet til ”firkantens” første store kirke, Hellig Kors, blev taget mere ovenfra, med stiftsprovst Rothe og borgmester Hansen i spidsen. Kommunen gav grunden og 60.000 kr., mens private mæcener gav store beløb, kaffegrosserer André Gamél betalte således tårnet. Men den blev uhørt dyr: 320.000 kr., og så havde dens arkitekt Storck endda måtte spare stenhvælvene.

To tendenser gjorde sig altså gældende: Skulle man bygge store, dyre kirker til større sogne eller mange små kirker til mindre sogne? Det sidste synspunkt deltes af ”udvalget til Kirkesagens Fremme”, fra 1896 Kirkefondet. Det var en blandet forsamling med 5 ledende skikkelser: Henry Ussing (1855-1943), P.D. Koch (1856-1941), H.O. Lange (1863-1943), Julius Friis Hansen (1856-1905) og Harald Westergaard (1853-1936). Nogle af dem var missionske (og imellem dem og missionen var der både gensidig kritik og respekt), men de var frem for alt pragmatikere. Man ønskede ”nidkære” – dvs. aktive præster, der satte gang i menighedslivet, men deres kirkelige holdning kom i anden række. De satte sig høje mål – i 1896 erklærede man, at der burde bygges mindst 30 kirker i København. Det forbløffende var, at det rent faktisk lykkedes

dem som en helt privat organisation. De var fleksible, og både dansehaller og keglebaner blev købt og indrettet til kirker, men med tiden kom der system i det. Konceptet var enkelt: Det vigtigste var at skaffe en grund. Første fase var at opføre f.eks. en jernkirke (pris for grund plus kirke: ca. 40.000 kr.) samlet ind af selve Kirkefondet og så dannedes under fonden en lokal komité, der samlede penge ind til den næste fase, at bygge en egentlig kirke. Da der skulle være rammer for et menighedsliv, måtte der lokaler til, og flere steder byggede man først en kælder og indrettede kirken dér. Til sidst blev den egentlige kirke bygget ovenpå og kælderen kunne frigøres til det kirkelige arbejde i sognet. I mellemtiden var jernkirken flyttet et andet sted hen, hvor så samme proces kunne begynde. For målet var sogne på typisk 5000 indbyggere.

Med indvielsen af Hellig Kors 19. januar 1890 mente man nok ovenfra, at Nørrebro kunne være tilfreds. Men sognet var i 1890 på 30.000, og sognepræst Julius Ifversen (der var kommet hertil fra Bethlehem i 1895) arbejdede sammen med sin kollega Wilhelm Kold på at få mindekirken for Brorson placeret her, hvilket lykkedes i 1901. Denne kirke var (som den eneste) startet som et rent missionsprojekt, men overtaget af en lokal komité med bl.a. de to præster og Julius Friis-Hansen fra kirkefondet.



*Den midlertidige Blågård Kirke. (Postkortfoto ca. 1905).*

### **Blågård midlertidige kirke 1905**

Kirkefondet havde kig på Skt. Johannes sogn, der i 1900 havde 52.000 indbyggere. Her foreslog den lille filialkirke i Bethlehem slet ikke. Chancen kom, da Anker Heegaards fabrik som nævnt i 1897 købte en ny grund i Hillerødgade ved Nørrebro station (nu Nørrebroparken). Den gamle grund købtes af Københavns kommune med henblik på at rydde den og skabe en plads som et åndehul i den nu massivt bebyggede bydel. Købet havde dog været en dyr sag for kommunen, der besluttede sig for at sælge den nordlige tredjedel af den kommende plads til bebyggelse for at hale nogle af pengene hjem.

I 1889 havde Friis Hansen søgt embedet i Hellig Kors, men havde ikke fået det, formentlig fordi han blev anset for missionsk. I skuffelse havde han taget embede på Bornholm, men i 1897 kom han tilbage som sekretær i Kirkefondet. Han så straks mulighederne ved skabelsen af Blågård Plads (som nævnt sad han allerede i komiteen for Brorsonskirken). I første omgang prøvede fondet at købe det midterste af den nordlige parcel, som kommunen ville sælge. Men politikerne var også uenige om pladsen ville blive for lille, og kompromis'et blev (efter et skitseprojekt af Martin Nyrop, der som arkitekt på det nye Rådhus, der var under opførelse, havde en vis vægt) at der skulle

opføres to hjørnehuse, mens midtstykket skulle indgå i pladsen. Friis Hansen så straks, at den baggård, der havde ligget bag fabrikken og nu ville komme til at ligge i forlængelse af midtstykket, var ideelt til en kirke.

Hjørnegrundene blev solgt i 1900, og det lykkedes Friis-Hansen at få bygherrens arkitekt Aage Mathiesen til at tegne et samlet projekt på to hjørnehuse og en kirke rykket tilbage på baggårdsgrunden. Den findes som skitse med to forskellige slags tårne: Et ottekantet tårn med barokspir og et firkantet med valmspir. Ellers ser tegningerne ens ud: Den var tænkt som en stor kirke, med plads til 700 personer, fuld kælder og en flot buet trappe op til den egentlige kirke. På grunden kunne lige klemmes to små sideskibe ind så den indvendig ville fremstå som en rigtig kirke. Sammenlignet med kirkefondets normale ambitionsniveau



*Klokkestabel ved den midlertidige Blågårds Kirke. (Postkortfoto ca. 1905).*

omring århundredskiftet var der tale om et ret stort projekt til over 100.000 kr. bare for selve bygningen.

Realistisk eller ej – det flotte projekt fik sagen igennem borgerrepræsentationen, dog med en række forbehold om, at kommunen ikke ville støtte kirkeprojektet økonomisk, hverken dengang eller i al fremtid. Desuden fik kommunen medtaget en servitut om, at kirken skulle have et offentligt tilgængeligt ”Nødtørftshus” (toilet). I 1902 lykkedes det kirkefondet at købe baggårdsgrunden for 22.500 kr. I betragtning af, at fondets St. Bededagskollekt på landsplan dengang indbragte 50.000 kr., var det en stor sum, og uden et bidrag på 10.000 kr. fra ”en af kirkesagens gode venner på Frederiksberg” kunne det ikke lade sig gøre. De to private hjørnehuse var færdige i 1902, men kirken havde fondet ikke umiddelbart penge til. 18. februar 1904 dannedes ”Komiteen til Opførelse af Kirken ved Blaagaards-Plads”. Mødet lededes af sognepræst Axel Rindom, Skt. Johannes, og bestyrelsen kom til at bestå af 6 medlemmer:

1. Formand Mads Thomsen, pastor ved Skt. Johannes, Blaagaardsgade 15
2. Kasserer Sophus O. Bendtzen, vinhandler, Nørrebrogade 11
3. Clausen, gårdmissionær (døde allerede i marts 1904, og erstattedes med Th. Buchave, fotograf, Nørrebrogade 27)
4. Vilhelm Friederichsen, arkitekt, Holbergsgade 12

5. A.C.Søe-Jensen, muremester, Nørrebrogade 25

6. Kirkefondets repræsentant, Harald Westergaard, professor og formand for fondet. Han deltog dog først i møderne efter den første rekonstruktion i 1909.

Som det kan ses, var der dominans af lokale, og både nr. 4 og 5 sad i menighedsrådet ved Skt. Johannes kirke. Og selvom Nørrebro var et arbejderkvarter, boede der også mere velsituerede især i de to strøggader, Nørrebrogade og Blågårdsgade.

Komiteen holdt 4 møder i 1905, hvor man dels så på arkitekt Matthiesens tegninger og kom med korrektioner, besluttede sig for at bede venner og bekendte om bidrag og udfærdige ”et Opraab til systematisk uddeling i Kvarteret”. Måske have komiteen eller kirkefondet forestillet sig, at 100.000 kr. kunne samles ind hurtigt, men de blev hurtigt skuffede. Kirkefondet opstillede derfor en midlertidig kirke, ikke af jern, der havde vist sig ulideligt koldt om vinteren og ubarmhjertigt varmt om sommeren, men et jernskelet beklædt med kokolit, et materiale af gips og kokostrævler. Den var 9½ meter på facadesiden og 21 meter lang og af en skillevæg delt i et kirkerum og et sakristi, hvortil kom et lille våbenhus, i alt lidt over 200 m<sup>2</sup>. Råhuset kostede kun 8.000 kr., som kirkefondet selv fandt, mens en damekomité samlede ind til inventar, herunder alterbilledet med den gode hyrde. Langs pladsen opsattes et plankeværk og på

grundens vestside stod en klokkestabel, hvis klokke var givet af brændevinshandler Villian.

Bygningen indviedes 27. august 1905, og samme dag blev både Blågårdens sogn og Brorsons sogn udskilt af de store Hellig Kors og Skt. Johannes sogne. Kirkefondet havde siden sin start som nævnt kæmpet for mindre enheder. En ministeriel kommission var i 1892 nået frem til at anbefale en sognestørrelse på 10.000 indbyggere, mens kirkefondet i 1896 som nævnt erklærede sig for 5000 indbyggere. Dens bestyrelse kæmpede ufortrødent videre, og ministeriet havde uanset uenigheden stor respekt for de synlige resultater, der kom ud af kirkefondets og andre græsrødders arbejde, og en kongelig resolution i 1899 åbnede op for, at sogne kunne underinddeles i distrikter (med præster, der fik titel af residerende kapellaner) og senere udskilles i nye sogne. Praksis blev dog, at der først skulle være en bygning før en deling kunne finde sted, så menigheden vidste, hvor de skulle gå hen f.eks. når de ønskede dåb eller vielse. Metoden blev brugt i 1901, da Brorsons blev udskilt som et distrikt af Hellig Kors, og indvielsen af Blågårdskirken førte til en mindre reform, idet Brorson og Blågård som nævnt blev selvstændige sogne og Bethlehem et distrikt under Hellig Kors. Blågårds sogn fik grænser ved Nørrebrogade, Slotsgade, Korsgade og Sortedamssøen. Som sognepræst ansattes Mads Thomsen, som nævnt fra Skt. Johannes, mens som residerende kapellan

(2.præst) Christian Ludwigs. Byggekomiteen arbejder videre 1905-1914. Komiteen mødtes slet ikke i 1905 og 1907, og holdt kun et møde i 1906. Her taltes bredt om, at der burde nye kræfter til og snakkedes om indsamlingsbøsser. Der optoges yderligere 3 i den, nemlig kapellanen Christian Ludwigs, fuldmægtig i krigsministeriet F.C. Hansen Ross og sognepræsten i Skt. Johannes, C. Gottschalk-Hansen. Endeligt blev et nyt opråb formuleret. Men på mødet 10. april 1908 er der sket en total udskiftning: Formanden pastor Mads Thomsen meddeler, at hele den gamle komité (udover ham selv) har trukket sig, og der vælges ny kasserer, forretningsfører Chr. Christensen, og medlemmerne i øvrigt er frøken J.T. Wimmer, kommunelærer Heitel og malermester N.C. Frederiksen. Der laves et opråb om gaver, hvilket på mødet 24. september 1909 besluttet skal i 4 aviser: De Ferslewske, Dannebrog, Vort Land og København. (men altså ikke i f.eks. Kristeligt Dagblad, der dengang var udpræget missionsk).

Hvad er der sket? Mads Thomsen karakteriseres i 1951-skriftet således: "Han var på mange måder en særpræget mand, men hans jævne tale og ligefremhed, gjorde ham elsket af mange. Og mange samlede om hans prædikestol. Hans kærlighed var til Blaagaards sogn i de mange år, han var dets sognepræst. Og særlig i de første år gjorde han en indsats for at samle midler til en ny kirke. Hans kærlighed til syge og gamle gav sig ofte

udslag i den mest ydmygende tjeneste for de små i samfundet." Det ser ud til, at han foretrak "jævn tale" frem for missionsk dunder, og menigheden ligeså. Desuden skal man ikke se bort fra, at præsterne endnu fik både fast løn men dertil også "højtidsoffer", dvs. ydelse for hver kirkelig handling, de udførte, delvist brugerbetalt. En præst kunne derfor ikke lægge sig ud med sin menighed. Men det trak op til storm. I oktober fik han pastor Axel Rindom til at støtte sig i, at han som sognepræst var født formand for komiteen inden det afgørende møde 8.december 1909 i Blaagards Kirkens sakristi.

Hele den gamle komité var mødt op og erklærede, at den aldeles ikke var fratrådt. Sagen viste sig at handle om et brev i april 1908 til biskoppen, som komiteen havde sendt udenom Mads Thomsen, og hvor man havde bedt om råd, da indsamlingen gik så dårligt (man var oppe på 8.000 kr., så der var lang vej til de 100.000!), tilsyneladende med en undertone af, at man var ved at opgive. Mads Thomsen var pikeret over, at kirkefondet og de øvrige medlemmer var gået udenom ham som formand, og var så selv startet, men hans tolkning af brevet til biskoppen var meget firkantet. Vinhandler Bentzen fastslog at de var den lovlige komité, og efter længere diskussion sagde Ross-Hansen: "Jeg henstiller til Pastor Thomsen om at nedlægge sit Mandat som Formand!". Både kapellanen Ludwigs og præsten Gottschalk-Hansen søgte at mægle, men



Thomsen forlangte den gamle komité gik af og hans ny anerkendtes. Man enedes om at aflevere protokollen til biskoppen, dvs. at få en afgørelse oppe i systemet. Det var en umulig situation, de små indsamlede midler spredt på to komiteer. Biskoppen kunne reelt intet gøre, men kirkefondet som ejer af grund og kokolitkirke havde selvfølgelig fat i den lange ende. Thomsen opløste sin anden komité, og den gamle mødtes hos kirkefondet i Badstuetræde 22. februar 1910, dog var hverken pastor Thomsen og pastor Gottschalk-Hansen til stede. Man valgte Harald Westergaard som formand, vinhandler Bentzen var fortsat kasserer og kapellanen Chr. Ludwigs blev sekretær. Nu skulle man videre, med nye opråb og nye medlemmer. Men man indså, at projektet også måtte billiggøres, ned til 70.000 kr. Tre dage senere var der et møde mellem Thomsen og Westergaard hos vinhandler Bentzen, hvor stemningen næppe har været den hjerteligste. Thomsen udtalte, at han havde nedlagt sit hverv som formand og som medlem af komiteen og ikke ønskede at indtræde på ny. Han overdrog en bankbog med de midler, hans komité havde indsamlet, men ville ikke overdrage 2000 kr. i obligationer, som giveren havde erklæret ”skulle være i hans Værge og først når Kirkens Opførelse var begyndt, afleveres til Komiteen. Sagen toges til foreløbig Efterretning”.

### **Nyt projekt 1914**

På mødet 9. oktober hos vinhandler Bent-

zen på Nørrebrogade 11 (hvor møderne holdtes de kommende år) kunne den gendannede komité konstatere, at kassebeholdningen var på 10.884,32 kr. Thomsen havde ikke helt givet op og havde skriftligt foreslået, at komiteen skulle vælges af ”det lovbealede Menighedsraad” (hvor der sad et grundtvigiansk flertal), men det afviste Westergaard. Men Westergaard foreslog ellers et møde med kirkefondets arkitekt Schmidt for at undersøge, om Matthiesens projekt kunne etapedeles. Det var denne uvil- lig til, og på mødet 12. februar 1914 meddelte Westergaard, at forholdet til Aage Matthiesen var afviklet og i stedet fremlagdes tegninger af arkitekt Andreas Clemmensen, selvom denne også var noget tvivlende overfor en etapdeling. Men det var et noget mindre projekt. Der regnedes nu med 400 siddepladser og et menighedslokale til 150. Bygningen skulle delvis nedgraves og ville derfor ikke blive nær så høj som det oprindelige projekt, også fordi tårnet var opgivet. Der var tilsyneladende to versioner: En med indbygget trappe og med fladt tag, så facaden nærmest lignede et stykke middelalderbymur med brystværn og en med udvendig trappe, saddeltag og rejst gavl i gotisk stil. Man besluttede sig for den rejste gavl, så det var den tegning, man brugte i de følgende indsamlinger.

Tegningerne viste en enkel trappe op til kirkerummet, men på møder i marts og maj 1915 viste det sig, at kommunen ikke havde glemt servitutten om det offentligt

tilgængelige ”Nødtørftshus”. Clemensen havde placeret dem i gården, og mente en åben port kunne gøre dem offentligt tilgængelige, men det var kommunen ikke tilfreds med. Toiletbygningen i gården var vinhandler Bentzen imod, for det ville give ”for ringe Gaardsplads til eventuelle Friluftsmøder, og at Børnenes Leg vil naa ind paa siden af Kirken og forstyrre Gudstienester og Møder, og foreslaar, at Nødtørftshuset lægges nær ved Indgangen ved Blaagaardsplads”, hvilket blev under trappen. Det var på mødet 6.maj 1915, hvor den anslåede byggepris var anslået til 120.000 kr. og kapitalen lød på 10.760 kr. Den var altså en anelse lavere end i 1910; der havde været udgifter til opråb og porto, så indsamlingen var reelt gået i stå. Westergaard blev pålagt at snakke med pastor Thomsen om de penge, der var i hans varetægt. Men 1. Verdenskrig var brudt ud, og man havde andet at kære sig om end indsamlingen til Blågårdskirken, hvis sognepræst og flertallet i menighedsrådet var imod komiteens måde at organisere sig på.

De reviderede tegninger med ”Nødtørftshus” under trappen op til kirken forelå 28.oktober 1915, og man besluttede, at sende tegningerne til biskop Ostenfeld til orientering. Men indsamlingen var kun nået til 11.947,95 kr., så et nyt opråb måtte til, denne gang i Nationaltidende, Berlingske, Hovedstaden og Kristeligt Dagblad (bemærk det i missionske kredse mere ”normale” avisvalg!). Man

overvejede igen en etapedeling, hvor facaden med lokaler for menighedsplejen og kælderen skulle bygges, mens selve kirken måtte vente.

Også det kirkens menighedssamfund under pastor Schrøder skulle orienteres. Schrøder havde overtaget kapellanstillingen efter Chr. Ludwigs, der var fortsat til Vor Frelser, og var en fremtidens mand: Her i 1915 blev han indsat som biskop i Aalborg, unægtelig en kometkarriere. Johan Otto Schrøder havde en pudsig karriere: Han var født 1875 og var blevet teologisk kandidat allerede som 25-årig. Men han var også en håndens mand og underviste i sløjd og var blevet forstander for Danmarks sløjdlærerskole i 1907, men valgte altså i 1912 at blive residerende kapellan ved Blågårds kirke. Han var stærkt missionsk og kom af og til i konflikt med den mere grundtvigiansk prægede menighed. I 1951-skriftet lyder karakteristikken af ham: ”Han var kirkekomiteens energiske sekretær. Hvis kirkens mure kunne tale, kunne de fortælle om, hvordan pastor Schrøder sled for at få dette gudshus rejst gældfrit. Trofasthed var måske det karaktertræk, der var mest fremherskende hos ham, og trofast arbejdede han i sognet i 28 år.... Mange har bevaret mindet om pastor Otto Schrøder som en redelig og tro Herrens tjener”. Ordet gældfrit er interessant, for det forklarer, hvorfor man simpelt hen ikke lånte pengene. Erfaringerne fra Skt. Johannes i 1868-93, hvor man surt måtte afdrage 2000 kr. om året til en bygning, der stod, manede til eftertanke. Kirke-

fondet optog kun ugerne lån. Hvad menighedsrådet og pastor Thomsen mente om det skrabede projekt, kan man nok gætte. Kommunen behøvede man ikke spørge udover om nødtørften; den havde ved at afvise enhver støtte forskertset sin mulighed for indflydelse. På den anden side havde ingen af komiteerne kunnet udvise de store indsamlingsresultater, så der måtte skæres. Kokolitskirken havde 10 års jubilæum i 1915, hvilket blev forbigået i tavshed. På mødet 2.marts 1916 var der indsamlet yderligere 4000 kr. og derudover tegnet for 1500 kr., men der var langt igen. Man ville udvide komiteen, men kendte folk som Olfert Ricard fra Garnison havde kun kunnet love moralsk støtte, og ingen ville ind i komiteen, der jo havde afskåret sig fra den lokale præst og hans menighed (der havde massivt flertal i menighedsrådet), og kun stod i forbindelse med Schrøder og menighedssamfundet.

Westergaard påtog sig at indhente håndværkertilbud, men prisstigningerne i kølvandet på 1.verdenskrig havde allerede opslugt de indsamlede penge. Prisindekset 1914=100 nåede i 1922=241, dvs. priserne var blevet ca.2½ gang dyrere. Et postkort, der i 1918 kostede 5 øre at sende, kostede i 1919 7 øre og i 1920 15 øre. Det lyder som småpenge, men er jo en tredobling af prisen. Komiteen holdt ingen møder 1916-1922, men bl.a. Schrøder fortsatte indsamlingen, så lidt penge kom der ind.

## **Byggekomiteen reorganiseres 1922**

Fredag 6.januar 1922 mødtes komiteen atter, idet Gottschalk-Hansen fortsat holdt sig væk og Chr. Ludwigs som biskop i Aalborg havde andet at tage sig til. Man enedes om at finde nye medlemmer og spørge biskop Harald Ostenfeld og stiftsprovst Henry Ussing om råd. Sidstnævnte var en som nævnt af kirkefondets grundlæggere, og Ostenfeld var formand for kirkefondets bestyrelse, så det var bestemt vennerne, Westergaard foreslog, man spurgte.

Komiteen kom herefter til at se således ud:

1. Formand Harald Westergaard, professor og formand for kirkefondet
2. Kasserer Sophus O. Bendtzen, vinhandler, Nørrebrogade 11
3. Sekretær Johan Otto Schrøder, residierende kapellan
4. Th. Buchhave, fotograf, Nørrebrogade 27
5. J. Haunstrup Clemmensen, trikotagehandler, Nørrebrogade 35
6. O. Facius, grosserer, Wesselsgade 13
7. William Poulsen, transportarbejder, Baggensgade 24 (emigrerede til USA 1923)

Det var næppe en styrkelse, for Haunstrup Clemmensen og Facius var ofte bortrejst, og Schrøder måtte normalt lægge hus til møderne. Og det lokale islæt var bevaret (Facius var Schrøders nabo), selvom det er evident, at Harald Westergaard måtte bruge en del tid på

komiteen ved siden af sine mange andre gøremål. Men han blev 70 i 1923 og var stadig i fuld vigør. Projektet antoges nu at koste 300.000-400.000 kr., så man startede hos Clemmensen, om prisen kunne nedbringes. Svaret var, at det ikke kunne reduceres væsentlig. Man var oppe på 36.000 kr. indsamlet med renter, så der var lang vej igen.

En kampagne gik i gang. Otto Schrøder var spydspidsen, men han bakkedes op af Vilhelm Kold fra Brorsons, der i Kristeligt Dagblad 19. okt. mindede om den 2-øres indsamling, der havde skabt Brorsonskirken. ”Nu foreslår pastor Schrøder en To Kroners Indsamling.... Kom og hjælp os at faa bygget en ny Kirke paa Blaagaardsplads. Herren har den Behov til sin Gerning herude paa Nørrebro blandt de mange ulykkelige, fattige og fortabte Sjæle, der ere som vildfarne Faar, der ikke har Hyrde”(!). Man indkaldte medlemmer af menigheden til et fælles møde hos Schrøder 21.marts, hvor der blev vist lysbilleder af projektet og hvor 20 lovede at tage hver nogle opgange at samle ind hos og der startedes dagligstuemøder. Men selv Westergaard kunne se, at lokalt ville det ikke være nok, selvom man efter ½ år kunne konstatere, at indsamlingen havde givet 1235,96 kr. Der blev taget kontakt med missionen om at finde nogle områder i Jylland, der ville ”adoptere” Blågårdskirken. Metoden var allerede i brug, da der samledes ind til ovennævnte Brorsonskirke i 1898-1901, hvor Holsteinsborg på Vestsjælland var

den store bidragyder p.g.a. lensgrevindens interesse for Brorson. Blågård fandt venner på heden, i Hammerum Herred ved Herning og Bølling-Nr.Horne Herred ved Skjern. Her samledes næsten 50.000 kr. ind de følgende år. Biskop Chr. Ludwigs fra Aalborg kom sit gamle sogn til hjælp og prædikede i Blågårds i januar og biskop Ostenfeld i februar 1923. Den massiv pressekampagne fortsatte også. Endelig skulle også nabosognene ind i adoptionssystemet: Hellig Kors, Brorson, Skt. Johannes, Helligånd og Garnison. Sidstnævntes præst Olfert Richard måtte beklage, at selvom han havde lovet 5000 kr. til sagen, så hindrede en vandskade i Garnison i udbetaling af pengene øjeblikkelig, men de ville komme i rater á 1000 kr. årligt de næste 5 år. I januar, marts og maj 1923 udsendtes nok nye flyveblade, hvor man påregnede at starte byggeriet i sommeren 1925.

### **Pressepolemik 1923**

Biskop Ostenfelds prædiken i Blågårdskirken 4. februar 1923 fik menighedsrådet til at reagere. I Politiken kunne man den 5. under overskriften ”En lidt pinlig Affære” læse: ”Blaagaards Kirken hører til de Kirker, der ejes af Indre Missionen gennem Kirkefonden, for hvilken ingen ringere end Biskop Ostenfeld er Formand...” De ville opføre en ny kirke, men ”Fondens Ønske deles *ikke* af hverken Pastor Thomsen eller af Menighedsraadet, der finder Tidspunktet dårligt valgt”. Næstformanden i rådet, grosserer F. Gjørl Korch, udtalte: ”Vi

sidder i Menighedsraadet 15 Mennesker. Af disse er de 14 Grundtvigianere, dem repræsenterer jeg..." og selvom de også ønskede en ny kirke, så burde man vente, for "Tiderne er økonomisk alvorlige, og vi mener det uforsvarligt i et saa lille og fattigt Sogn som vort at brandskatte Sognets Beboere med en Indsamlingsliste". "Lider Kirken under Pladsmangel?" spurgte reporteren. "Ikke de almindelige Søndage, men nok paa store Helligdage" svarede Koch. Politiken harcelerede derudover, at kirkens øverste (biskop Ostenfeld) samtidig var formand for en rent privat forening som kirkefondet.

Politikens synsvinkel var stærkt kirkekritisk, og faktisk havde avisen så langt tilbage som 1892 prøvet at tælle kirkegængere for at undersøge, om den kirkelige nød virkelig var så stor, som kirkesagen mente. (og undersøgelsen citeres stadigvæk, for ingen andre orkede at sætte tal på problemet). Kirkefondet kan som nævnt ikke bare kategoriseres som missionsk, men det at komiteen havde kastet sig i armene på missionen i Jylland har formentlig fået Thomsen og menighedsrådet til at plante historien i Politiken. Sagen blev fulgt op af Ekstra Bladet 6 juni 1923 under overskriften "Stop nu lidt!". Formentlig ved et tilfælde havde flyvebladet fra maj ikke benævnt komiteens kasserer Bentzen "vinhandler", men i stedet ved firmanavnet "P.G.Langes Eftf."; på flyvebladene svinger hans titel lidt fra gang til gang. Harald Westergaard "den berømte Statistik-Professor, der

ikke mindst er kendt som en fanatisk Spiritusfjende" turde ikke stå ved, at en vinhandler var kasserer, konstaterede bladet. "Enten, I hellige Hyklere, maa I undvære Vinhandlerens Navn og Arbejde og Penge eller ogsaa maa I være hans Navn bekendt overfor den Offentlighed, som I henvender jer til med jeres Tiggerier til nye Kirker!" Ekstra Bladet turde - også i 1923! Artiklen fortsatte med andre eksempler, og var dermed ikke særlig lokal, men en del af en radikal-socialdemokratisk pressekampagne mod kirkefondet på den tid. Og som det kunne ses i Vilhelm Kolds indlæg i 1922 og i den efterfølgende episode, holdt missionen sig heller ikke tilbage med de kraftige udtryk.

Komiteens PR-arbejde fortsatte imidlertid ufortrødent sommeren over. Stiftsprovst Henry Ussing var på banen men frem for alt den utrættelige Schrøder. I en artikel i De ferslewske Blade 26.august 1923 kammede han dog over: "Der er Steder i København, hvor der vades i Sumpe af Synd, og vi maa skringe paa troende Mennesker, at de skal hjælpe her....midt i Sumpen af Synd skal den nye Blaagaardskirke rejses....Tæt og pakket bor Mennesker om den i kaserneagtige Huse, og aabenlyst og skjult, baade Dag og Nat, hersker Synden paa den aabne Plads og i Husenes Porte og Gange, og den store, gode Kirke med de mange Arbejdslokaler, hvorfra Synden skal angribes og besejres, er endnu ikke bygget..." Endnu engang var det menighedsrådets næstfor-

mand, F. Gjøl Korch, der måtte skrive et læserbrev til Politiken (29. august 1923): Han anholdt udtrykket ”midt i Sumpen af Synd skal den ny Blaagaardskirke rejses” og fortsatte: ”...men jeg véd ogsaa, at det har skræmmet mange Mennesker bort fra Kirken, og naar Hr. Pastor Schrøder, efter at have været Kapellan ved Kirken i 11 Aar, ikke kender sine Sognebørn bedre, end han tror, han kan fange Sjæle paa den Maade, saa er det paa høje Tid, at han offentlig bliver gjort opmærksom paa, at dette er en upassende Skrivemaade”. Han forlangte, at grundtvigianerne kaldtes ligeså gode kristne som Indre Mission, og det kan man vel ikke være uenig med ham i. Kirkefondet kunne balancere, men det kneb mere for komiteens nidkære sekretær.

Tro kan diskuteres, men det kniber mere med penge. Komiteen havde succes, både med den jyske missionske alliance og med den lokale indsamling. 14. september 1923 havde man nået 84.000 kr., hvilket var en mere end fordobling på 1½ år og den første reelle fremgang set i lyset af, at man var 17 år om at nå 36.000 kr. Mads Thomsen var også ved at blive mør, og havde gennem stiftsprovst Ussing forspurg, om han ikke kunne genindtræde i komiteen. Det må også have været underligt for en sognepræst ikke at have indflydelse på sin kommende kirkebygnings udseende, men komiteen fastslog i første omgang, at han ikke kunne blive formand, mens Westergaard påtog sig at tale med ham. På mødet 22. februar 1924

står kort: ”Prof. Westergaard har ikke talt med Pastor Thomsen og synes, at det er praktisk at vente til senere”. Westergaard var ubøjelig trods hans gamle ven Ussing var gået i brechen for Mads Thomsen; sidstnævntes opførsel i 1908-09 med dannelse af egen komité var ikke glemt og Westergaard ønskede tydeligvis ikke forplumring i komiteens arbejde, nu da man nærmede sig målet. Forståeligt, men ikke venligt overfor den menighed, der skulle bruge bygningen.

Det gik lidt trægt med adoptionssognene: Da man indkaldte dem til møde 21. marts 1924, mødte kun to repræsentanter for Hellig Kors op, forstander Aagaard og maler Smelling. Trods den beklagelige manglende opbakning fra Brorson, Skt. Johannes m.fl. gav Westergaard alligevel en længere redegørelse og fortalte, at man nærmede sig 100.000 kr. Men at tro på, at de 5 adoptanter skulle give 5.000 kr. hver med det samme (som i henvendelsen dateret 11. marts) var noget urealistisk; det endte med, at Hellig Kors gav 5000 kr., ligesom Garnison i rater. De 100.000 var også lidt forhastede, man var på 86.337,85 kr. Man ønskede en grundstensnedlæggelse i oktober 1924 i forbindelse med Kirkefondets årsmøde, men det var ikke muligt. I september havde man møde med arkitekt Clemmensen, hvis kalkulation nu lød på 266.000 kr., hvilket øgede ”Betænelighederne ved at paa-begynde Byggeriet”. Man nøjedes med at invitere en gæsteprædikant fra Skjern til 19-årsdagen for kokolitkirken 2. septem-

ber 1924, så de jyske indsamlere kunne se, hvad deres penge gik til.

23. september 1924 var der nyt møde med arkitekt Johan Nielsen (Clemmensen var syg og orkede næppe; der skulle spares!) Han kunne foreslå, at der kunne spares 40-50.000 kr. ved blot at bringe kirkerummet under tag og kun færdiggøre krypten og kun 3-4000 kr. ved at reducere det oprindelige projekt. Byggesummen kunne nedbringes til 212.000 kr. ved ikke at færdiggøre kirkerummet. Bentzen og Schrøder blev valgt til byggeudvalget, og der bevilligedes penge til en jordbundsundersøgelse. Man skulle i gang i 20-året for kokolitkirkens opførelse, og man måtte satse på Kirkefondet og den jyske indsamling, for der var kun 96.350,73 kr. på bankbogen. Man meddelte derfor, at grundstenen skulle nedlægges i sommeren 1925, så "det lovbefalede menighedsråd" ansøgte ministeriet om, at kirken skulle nedtages 1.marts og man midlertidigt kunne låne Bethlehemskirken i Blågårdsgade, hvor også konfirmationerne kunne finde sted.

Den midlertidige kokolitkirke blev derefter nedtaget og flyttet til Fengersvej i Valby som filialkirke af Timotheus. Den indviedes på sit nye sted 24. november 1925 af biskop Ostenfeld. Det lykkedes end dog at sælge noget af det inventar, damekomiteen havde samlet ind til i 1904-05 for 500 kr., mens altertavlen skønnedes "ikke at kunne bruges;

Nedtagning vil koste 500 Kr.". Det blev ødelagt ved at under afmonteringen af bygningen trængte ungdommelige elementer ind i kirken og stenede billedet. Så meget om Nørrebro's ungdoms pietetsfølelse i 1925.

### **Kirken bygges 1925-26**

Ellers var det nu tid til at indhente tilbud på byggearbejdets entrepriser, der lød på murerarbejde 97.383 kr., tømmerarbejdet 30.426 kr. osv.; i alt sparedes ca. 19.000 kr. i forhold til den oprindelige kalkulation. Man skulle til at tænke på grundstensnedlæggelsen, der fandt sted lørdag 5. september 1925 klokken halv fem. De var der alle sammen: Biskop Ostenfeld, stiftsprovst Ussing, sognepræst Mads Thomsen, borgmester Kaper, arkitekt Clemmensen, Harald Westergaard og de øvrige fra komiteen. Fra Hellig Kors kom pastor Axel Beck, en søn af missionsens grundlægger Wilhelm Beck. Dagen efter var Ostenfeld, Kaper og flere i Thorsgade på den anden side Runddelen, hvor krypten under Samuelskirken blev indviet som kirkerum klokken 10; her havde man valgt etapeløsningen. Den mest interessante skildring af dagen kom fra en af de jyske støtter, H. Graversen, der var med til Kirkefondets årsmøde og som fortalte om begivenheden i Skjern Dagblad 8. september. Om lørdagen var han med til grundstensnedlæggelsen, idet "For Ringkjøbingegnen har dette en særlig Betydning, fordi det er de Kirker, denne Egn er med til at bygge." Men der er også et interessant hverdagsglimt:

”Søndag morgen Kl.9 var jeg med Pastor Schrøder til Gaardmøde, en god Idé med en lille kort Gudstjeneste i en af de ikke alt for rummelige Gaarde, saa toner Salmesangen og et kort Vidnesbyrd lyder, mens alle Vinduer fyldes af Tilhørere, der faar en frisk Hilsen fra den Menighed, der tænker paa dem. De ydre Stenbygninger klarer jo ikke Sagen – det er det levende Arbejde, der øves ud fra dem, som har betydning og her søger Kirken paa alle Maader at faa Folk i Tale. Og alle Vegne er der nogle Sjæle, i hvem Længslen vækkes, som saa drages til Kirke.” At vi ikke kun skal tænke på de ydre stenbygninger er en lære, folkekirken fortsat kan drage nytte af.

Man kunne nu tro, at komiteen kunne slappe af og lade håndværkerne ordne resten. Men da man mødtes 24. november manglede der fortsat penge, 68.000 kr. og der skulle også findes penge til et orgel, som Marcussen i Aabenraa kunne levere for 20.000 kr. Og der skulle tænkes på altertæppe, alterudsmykning, lamper og meget andet. Korets udsmykning med søjler og tympanon besluttedes således først på mødet 11. marts 1926. Det ville inklusiv det kakkelseklædte alter koste 7000 kr. Tæppet kunne fås for 630 kr. i materialer, da ”Udførelsen sker ved en Kreds af Damer”, der også tog sig af alterdugen. Organist Jacobsen fik prisen på orglet ned på 18.000 kr. Der



Grundstensnedlæggelsen til den nuværende Blågårds Kirke fandt sted den 5. september 1925.  
(Postkortfoto 1925).





*Facade af den nuværende Blågård Kirke. (Postkortfoto ca. 1930).*

var derfor allerede i oktober 1925 startet en ny indsamling ”Til Blaagaard Kirkens Indre”, der solgte beviser med kirkens interiør for 1 kr. stykket. Der holdtes støttekoncerter i ”adoptivsognene” Helligånds, Hellig Kors og Brorson, med entrébilletter á 1 og 2 kroner. I september lød den endelige kalkulation på 278.000 kr. Rejsegildet havde fundet sted sidst i 1925, mens alterpartiet først var færdigt i midt i november 1926. Og pludselig kom der et nyt aspekt ind i sagen.

Danmark havde i 1924 fået sin første socialdemokratiske regering, og kirkeminister Dahl ønskede, at Kirkefondet skulle opgive sin ejendomsret til de kirker, de havde eller ville bygge, ligesom minis-

teren ønskede indflydelse på de særlige stillinger som kaldskapellaner, som kirkefondet udnævnte præster til. Det strejdede helt imod den sædvane, der fredeligt var opbygget til ministeriet siden århundredskiftet. Kirkefondet truede med, at den nye Blågård Kirke ikke skulle være sognekirke, men i stedet indvies som valgmenighedskirke, så fondet kunne beholde kontrollen over bygningen. Men ministeren veg, og ved kongelig resolution 9. november 1926 blev der givet tilladelse til indvielse som ”Sognekirke for Blaagaards Sogn i København” 28. november.

Kasserer Bentzen kunne overfor komiteen aflægge det næsten endelige regn-

skab 6. oktober 1926. Kirken skønnedes nu at koste 264.658 kr. Pengene var kommet ind således (i afrundede tal):

|                                    |             |
|------------------------------------|-------------|
| Indsamling i sognet                | 81.000 kr.  |
| Indenbys sogne                     | 19.000 kr.  |
| Kirkefondets hjælpe-<br>indsamling | 100.000 kr. |
| Kirkefondet i øvrigt               | 10.000 kr.  |
| Udenbys sogne (Jylland)            | 47.000 kr.  |

Hvortil kom en række mindre poster, salg af inventar til Timotheus, en brandskade-forsikring og 300 kr. fra Amerika (mon fra komitémedlemmet, der emigrerede i 1923?). Der var indkommet 23.000 kr. i renter i årenes løb, og selvom det var over 10% af byggeprisen, havde det ikke dækket den voldsomme inflation. Man havde i tiden løb brugt 11.000 kr. på tryksager, flyveblade og porto. Man manglede en række småting som radiator ved orglet, opførelse af et skur af bølgeblik til 575 kr. Orgelbyggeren Marcussen anmodede om flere penge, da han følte organist Jacobsen havde trykket ham for hårdt, og komiteen bevilligede 1000 kr., så orglet kom til at stå i 19.000 kr.

26. november holdtes der afleveringssyn over kirkebygningen, hvor det konstateredes, at "Arbejdet er gennemgaaende smukt og godt udført". Komiteen mødtes sidste gang hos medlemmet fotograf Th. Buchhave på Nørrebrogade 27 klokken 3 samme dag til fotografering (billedet kendes ikke mere) og fortsatte til Schrøder i Wesselsgade. Man overlod det sidste til Schrøder og Bentzen, nemlig

at fungere som likvidationskomité og anskaffe fornødent inventar for 3150 kr., som Helligkorskirkens menigheds-samfund havde lovet ville blive udbetalt i rater månedsvis indtil udgangen af 1929. Westergaard sagde tak til kasserer Bentzen for godt arbejde gennem 24 år og til alle "Tak for det gode Venskab".

### **Kirkens indvielse 1926**

28. november 1926 kl.10 fandt indvielsen så sted. Biskop Ostenfeld og pastor Thomsen bar de hellige kar ind i kirken efterfulgt af 34 præster. Stiftsamtmanden manglede; han var til indvielse af Lindevangskirken samme dag, der så måtte mangle biskoppen. Han holdt indvielsestalen, derefter to jyske provster fra "adoptionsherrederne" og Gottschalk-Hansen fra Skt. Johannes. Derefter indviede biskoppen formelt kirken og pastor Thomsen prædikede. Til sidst fik Harald Westergaard ordet; han ridsede tilsyneladende hele kirkesagens historie op fra da "De unge pigers forening" havde købt Bethlehemskirken i 1889 og takkede alle, der burde takkes, især de to jyske herreder. Der blev sunget en lejlighedskantate. H.Graversen fra Ringkøbing var også med. Han kunne i Skjern Dagblad 30. november berette: "Mange, mange Bidragydere har trofast givet deres maanedlige Gave Aar for Aar. "Nu har jeg givet til Kirken i 12 Aar" sagde en gammel, fattig Kone, "dejlig at jeg skal se den blive indviet". "Ogsaa Eftermiddagsgudstjenesten ved Pastor Schrøder havde noget betagende

over sig – en egen gribende Inderlighed. Pastor Schrøder talte bevæget om den nye Kirke og Gerningen der, og om Jesu indtog i Hjerterne, hvor han kommer stille og banker paa – fordi Vor Frelser ved, at saaledes faar han lettest Adgang. Bagefter var der en stor Altergang, hvor ogsaa Vennerne fra Vestjylland deltog, og det første Barn blev døbt, en egen Højtidelighed, der virkede stærkt i det ny Kirkehus.”

Så kunne hverdagen banke på i den nye kirke....

*Noter: Desværre mangler flere væsentlige kilder, primært menighedsrådets forhandlingsprotokoller 1905-1989, og rådets korrespondance er først bevaret efter 1956.*

*Til fremstillingen er primært brugt "Protokol for Komiteen til Opførelse af Kirken ved Blaagaards-Plads 1904-1926" (i Blågårdens Sogns arkiv). I protokollen er indsat en mængde udklip*

*fra "Københavns Kirkesag" (1903-26, udgivet af kirkefondet), indsamlingskort, indkaldelse til støttearrangementer mm. Endvidere har komiteen abonneret på udklip fra dagspressen 1922-26 fra Aug. Wolfs annoncebureau, og disse er indsat i protokollen. På landsarkivet for Østtifterne er af Blågårds sogns afleverede arkivalier benyttet gruppe G: kirke- og præstegårdssyn, H1: kirkekomiteen og H4: Ejendom.*

*Ved 25-års bygningsjubilæet udgav menighedsrådet et lille 20-siders historisk skrift "Blaagaards kirke 1926-1951". Af trykte kilder er endvidere som baggrund anvendt Brosonskirkens jubilæumsskrifter (1926, 1951, 1976 og 2001), Hellig Kors (1965), Kamma Struwe: Kirkerevolution i 1890'erne (1995) og Theologisk Stat (diverse årgange). Om kvarteret er anvendt Louise Skak-Nielsen: Alle kender Blågårdsgade (1989) og John M. Eriksen: "Blågård", Skalk nr.5/2000 s.20-26.*



*Snedamen paa Nørrebro.*

*Mesteren for denne Snefigur, en Baldame i grande toilette, er Billedhugger C. Scheller; og han har Æren af, ved sit Værk, at have skaffet "de trængende paa Nørrebro" over 2000 Kroner; som den skjønnne Frøkens Beundrere har nedlagt for hendes Fod i en dertil indrettet Sparebøsse. (Tekst og tegning i Illustreret Tidende nr. 24, 1888).*